

Priorytety Programu Erasmus+ na lata 2021 - 2027

Włączenie i różnorodność

Celem programu jest promowanie równych możliwości i równego dostępu, włączenia społecznego, różnorodności i sprawiedliwości we wszystkich jego działaniach. Organizacje i osoby o mniejszych szansach znajdują się w centrum tych celów, dlatego przez wzgląd na nie w ramach programu organizacjom tym i uczestnikom oferowane są odpowiednie mechanizmy i zasoby. Przy opracowywaniu swoich projektów i działań organizacje powinny stosować podejście włączające, tak aby projekty i działania były dostępne dla różnorodnych uczestników.

Aby to osiągnąć, agencje narodowe pełnią również kluczową funkcję we wspieraniu projektów, tak aby były one jak najbardziej włączające i zróżnicowane. Kierując się ogólnymi zasadami i mechanizmami funkcjonującymi na szczeblu europejskim, agencje narodowe opracują plany na rzecz włączenia społecznego i różnorodności, aby jak najlepiej zaspokoić potrzeby osób o mniejszych szansach oraz wspierać organizacje pracujące z tymi grupami docelowymi na szczeblu krajowym. Jednocześnie centra zasobów SALTO wspierające realizację programu są również kluczowymi podmiotami promującymi i wdrażającymi środki związane z włączeniem społecznym i różnorodnością, w szczególności w zakresie gromadzenia wiedzy oraz opracowywania i prowadzenia działań na rzecz budowania zdolności pracowników agencji narodowych i beneficjentów programu. Europejska Agencja Wykonawcza ds. Edukacji i Kultury (EACEA) odgrywa równie istotną rolę pod względem elementów programu, którymi zarządza się na szczeblu centralnym. W państwach trzecich niestowarzyszonych z Programem delegatury Unii oraz – jeżeli istnieją – biura krajowe programu Erasmus+ oraz punkty kontaktowe Erasmus+ również odgrywają kluczową rolę w przybliżeniu programu grupom docelowym, do których skierowana jest strategia różnorodności i inkluzji.

Aby wdrożyć te zasady, opracowywana jest obejmująca wszystkie dziedziny programu, która ma na celu zapewnienie łatwiejszego dostępu do finansowania szerszej grupie organizacji oraz dotarcie do większej liczby osób o mniejszych szansach. W ramach tej strategii ustanowiono również ramy dla projektów, wspieranych za pośrednictwem programu, których celem jest działanie na rzecz poprawy włączenia i różnorodności. Strategia ta ma pomóc w usunięciu barier, które mogą napotkać różne grupy docelowe przy uzyskiwaniu dostępu do takich możliwości w Europie i poza nią.

Przedstawiony poniżej wykaz takich potencjalnych barier nie jest wyczerpujący i ma stanowić punkt odniesienia przy podejmowaniu działań mających na celu zwiększenie dostępności i stanowić źródło informacji dla osób o mniejszych szansach. Bariery te mogą utrudniać uczestnictwo zarówno jako czynnik samodzielny, jak i w połączeniu z m.in. następującymi czynnikami:

Niepełnosprawność: Obejmuje obniżoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami

Problemy zdrowotne: Bariery mogą wynikać z problemów zdrowotnych, takich jak poważne choroby, choroby przewlekłe lub wszelkie inne sytuacje związane ze zdrowiem fizycznym lub psychicznym, które uniemożliwiają uczestnictwo w programie.

Bariery związane z systemami kształcenia i szkolenia: Bariery mogą napotykać osoby z różnych powodów osiągające słabe wyniki w systemach kształcenia i szkolenia, osoby wcześniej kończące naukę, młodzież NEET (młodzież niekształcąca się, niepracująca ani nieszkoląca się) oraz nisko wykwalifikowani dorośli. Chociaż inne czynniki mogą odgrywać pewną rolę, te trudności w nauce, choć mogą być również związane z sytuacjami osobistymi, wynikają głównie z systemu edukacyjnego, który stwarza ograniczenia strukturalne lub nie uwzględnia w pełni szczególnych potrzeb poszczególnych osób. Osoby fizyczne mogą również napotykać bariery w uczestnictwie, gdy struktura programów nauczania utrudnia mobilność edukacyjną lub szkoleniową za granicą w ramach studiów.

Różnice kulturowe: Chociaż różnice kulturowe mogą być postrzegane jako bariery przez osoby z różnych środowisk, mogą one szczególnie dotyczyć osoby o mniejszych szansach. Takie różnice mogą stanowić istotne bariery w ogólnym uczeniu się, zwłaszcza dla osób ze środowisk migracyjnych lub uchodźczych – w szczególności nowo przybyłych migrantów – osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, użytkowników języka migowego, osób mających trudności z adaptacją językową i integracją kulturową itp. Zetknięcie się z językami obcymi i różnicami kulturowymi podczas uczestnictwa w różnego rodzaju działaniach w ramach programu może zniechęcać te osoby i w pewien sposób ograniczać korzyści z uczestnictwa. Takie różnice kulturowe mogą nawet powstrzymać potencjalnych uczestników przed ubieganiem się o wsparcie w ramach programu, stanowiąc tym samym przeszkodę w ich uczestnictwie.

Bariery społeczne: Bariery mogą stanowić trudności w przystosowaniu społecznym, takie jak ograniczone kompetencje społeczne, zachowania antyspołeczne lub wysokiego ryzyka, bycie (byłym) przestępcą, osobą nadużywającą (w przeszłości) środków odurzających lub alkoholu lub marginalizacja społeczna. Inne bariery społeczne mogą wynikać z sytuacji rodzinnej, na przykład z bycia pierwszą osobą w rodzinie, która ma dostęp do wykształcenia wyższego, z bycia rodzicem (zwłaszcza osobą samotnie wychowującą dzieci), opiekunem, żywicielem rodziny, sierotą lub z mieszkania w przeszłości lub obecnie w placówce opiekuńczej.

Bariery ekonomiczne: Bariery może stanowić niekorzystna sytuacja ekonomiczna, taka jak niski poziom życia, niskie dochody, bycie osobą uczącą się, która musi pracować, aby się utrzymać, zależność od systemu opieki społecznej, długotrwałe bezrobocie, niepewna sytuacja lub ubóstwo, bezdomność, zadłużenie lub problemy finansowe itp. Inne trudności mogą wynikać z ograniczonej możliwości przenoszenia usług (w szczególności wsparcia dla osób o mniejszych szansach), które muszą być „mobilne” wraz z uczestnikami, gdy wyjeżdżają oni w odległe miejsce, a w szczególności za granicę.

Bariery związane z dyskryminacją: Bariery mogą występować wskutek dyskryminacji związanej z płcią, wiekiem, pochodzeniem etnicznym, religią, przekonaniami, orientacją seksualną lub niepełnosprawnością, lub dyskryminacji wynikającej z wielu przyczyn (połączenia dwóch lub kilku wspomnianych barier związanych z dyskryminacją).

Bariery geograficzne: Bariery może stanowić mieszkanie w regionach oddalonych, na obszarach wiejskich, na małych wyspach lub w regionach peryferyjnych/najbardziej oddalonych, na przedmieściach miast, na obszarach o słabiej rozwiniętej sieci usług (ograniczony transport publiczny, słaba infrastruktura) lub słabiej rozwiniętych obszarach w państwach trzecich itp.

Transformacja cyfrowa

Kryzys związany z pandemią COVID-19 w jeszcze większym stopniu ukazał znaczenie edukacji cyfrowej dla transformacji cyfrowej, której potrzebuje Europa. W szczególności podkreślił on zwiększoną potrzebę wykorzystania potencjału technologii cyfrowych w obszarze nauczania i uczenia się oraz powszechnego rozwoju umiejętności cyfrowych. Zgodnie z priorytetami strategicznymi celem programu jest wsparcie tych działań na rzecz zaangażowania osób uczących się, nauczycieli, osób pracujących z młodzieżą i organizacji w transformację cyfrową.

Program będzie wspomagał realizację pierwszego priorytetu strategicznego przewidzianego w planie działania, jakim jest rozwój wysoce efektywnego ekosystemu edukacji cyfrowej, przez budowanie we wszystkich rodzajach instytucji zajmujących się kształceniem i szkoleniem zdolności i niezbędnej wiedzy z zakresu wykorzystywania możliwości oferowanych przez technologie cyfrowe do celów nauczania i uczenia się na wszystkich poziomach i dla wszystkich sektorów oraz z zakresu opracowywania i wdrażania planów transformacji cyfrowej instytucji edukacyjnych.

Przyczyni się on również do realizacji drugiego priorytetu strategicznego przewidzianego w planie działania poprzez wspieranie działań mających na celu poprawę umiejętności cyfrowych i rozwój umiejętności na wszystkich poziomach społeczeństwa i skierowanych do wszystkich osób (w tym osób młodych o mniejszych szansach, studentów, osób poszukujących pracy oraz pracowników). Szczególna uwaga poświęcona zostanie wspieraniu rozwoju zarówno podstawowych, jak i zaawansowanych umiejętności cyfrowych, a także umiejętności informatycznych, które stały się niezbędne w codziennym życiu oraz konieczne do funkcjonowania w świecie pełnym algorytmów i do pełnego uczestniczenia w społeczeństwie obywatelskim i demokracji.

Zgodnie z tymi dwoma priorytetami strategicznymi przewidzianymi w planie działania ustanowiona zostanie europejska platforma edukacji cyfrowej, aby zacieśnić współpracę w zakresie edukacji cyfrowej na poziomie UE oraz zapewnić wsparcie w zakresie wymiany dobrych praktyk, współtworzenia oraz prowadzenia eksperymentów badawczych. Celem platformy będzie wspieranie państw członkowskich poprzez ściślejszą współpracę międzysektorową dzięki uwzględnieniu edukacji cyfrowej w perspektywie uczenia się przez całe życie. Platforma umożliwi połączenie władz krajowych, sektora prywatnego, ekspertów, naukowców, placówek edukacyjnych oraz społeczeństwa obywatelskiego dzięki sprawniejszemu rozwojowi polityki i praktyk związanych z edukacją cyfrową.

Program powinien docierać do większej grupy docelowej, zarówno w Unii, jak i poza nią, przez szersze wykorzystanie narzędzi informacyjnych, komunikacyjnych i technologicznych, połączenia mobilności fizycznej i wirtualnego uczenia się oraz współpracy wirtualnej.

Środowisko i walka ze zmianą klimatu

Działania w dziedzinie środowiska i klimatu stanowią obecnie – i będą stanowić w przyszłości – kluczowe priorytety dla UE. Jest nową europejską strategią na rzecz wzrostu, w której uznaje się kluczową rolę szkół, instytucji szkoleniowych i uniwersytetów we współpracy z uczniami, rodzicami i szerszą społecznością w zakresie zmian niezbędnych do pomyślnej transformacji w celu osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.

Program Erasmus+ będzie istotnym instrumentem do celów budowania wiedzy, umiejętności i postaw w zakresie zmiany klimatu oraz zapewni wsparcie na rzecz zrównoważonego rozwoju zarówno w Unii Europejskiej, jak i poza jej granicami. Program zwiększy możliwości w zakresie mobilności w ekologicznych, przyszłościowych dziedzinach, które ułatwiają rozwój kompetencji, zwiększają perspektywy zawodowe i angażują uczestników w obszarach mających strategiczne znaczenie dla zrównoważonego wzrostu, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju obszarów wiejskich (rolnictwo zrównoważone, zarządzanie zasobami naturalnymi, ochrona gleb, biorolnictwo). Dodatkowo program Erasmus+, którego kwintesencją jest mobilność, powinien dążyć do neutralności pod względem emisji dwutlenku węgla przez promowanie zrównoważonych środków transportu oraz bardziej odpowiedzialnych zachowań pod względem ekologicznym.

Kwestie środowiska i walki z globalnym ociepleniem staną się priorytetem horyzontalnym przy wyborze projektów. Priorytetowo traktowane będą projekty ukierunkowane na rozwój kompetencji w różnych sektorach związanych ze środowiskiem – w tym projekty realizowane w ramach wkładu edukacji i kultury w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju – rozwój strategii i metodyki w obszarze umiejętności sektorowych bazujących na ekologicznym podejściu, przyszłościowe programy nauczania, a także inicjatywy wspierające zaplanowane podejścia organizacji uczestniczących dotyczące zrównoważenia środowiskowego.

Program zachęca do korzystania z innowacyjnych praktyk, dzięki którym osoby uczące się, pracownicy i osoby pracujące z młodzieżą będą mogli realnie zarządzać zmianami (np. odnośnie do oszczędzania zasobów, ograniczenia zużycia energii, odpadów i śladu węglowego, dokonywania wyborów na korzyść zrównoważonej żywności i mobilności itp.). Poza tym priorytetowo będą traktowane projekty, które – bazując na działaniach związanych z kształceniem, szkoleniem, sportem i młodzieżą – pozwalają wprowadzać zmiany behawioralne w indywidualnych preferencjach, wartościach kulturowych i świadomości i które w bardziej ogólnym zakresie wspierają aktywne zaangażowanie na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Przy opracowywaniu działań organizacje i uczestnicy powinni zatem włączać ekologiczne praktyki do wszystkich projektów, co zachęci wszystkie strony zaangażowane w projekt do omawiania kwestii związanych ze środowiskiem i uczenia się o nich, zastanowienia się nad działaniami lokalnymi oraz poszukiwania alternatywnych, bardziej ekologicznych sposobów realizowania swoich działań.

Platformy takie jak eTwinning i EPAL będą w dalszym ciągu opracowywać materiały pomocnicze oraz ułatwiać wymianę skutecznych praktyk edukacyjnych i polityk dotyczących zrównoważenia środowiskowego. Program Erasmus+ jest również skutecznym instrumentem pozwalającym na dotarcie do wielu zainteresowanych stron w naszym społeczeństwie (szkół, uniwersytetów, organizatorów kształcenia i szkolenia zawodowego, organizacji młodzieżowych i sportowych, organizacji pozarządowych, władz lokalnych i regionalnych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego itp.) oraz na współpracę z nimi.

Uczestnictwo w życiu demokratycznym, wspólne wartości i zaangażowanie obywatelskie

Program Erasmus+ stanowi odpowiedź na ograniczone uczestnictwo obywateli w procesach demokratycznych i na ich brak wiedzy o Unii Europejskiej oraz pomaga im przezwyciężyć trudności z aktywnym zaangażowaniem się i uczestnictwem w swoich społecznościach lub życiu politycznym i społecznym Unii. Dążenie do lepszego zrozumienia Unii Europejskiej przez jej obywateli od najmłodszych lat ma kluczowe znaczenie dla przyszłości Unii. Jako uzupełnienie kształcenia formalnego uczenie się pozaformalne może zwiększać zrozumienie Unii Europejskiej przez obywateli oraz promować poczucie przynależności do niej.

Celem programu jest zachęcanie do aktywności obywatelskiej i etycznych zachowań w ramach uczenia się i kształcenia przez całe życie; chodzi o wzmacnianie rozwoju kompetencji społecznych i międzykulturowych, krytycznego myślenia i umiejętności posługiwania się mediami. Priorytetowo są traktowane projekty umożliwiające ludziom uczestnictwo w życiu demokratycznym oraz społeczne i obywatelskie zaangażowanie poprzez formalne i nieformalne działania związane z uczeniem się. Ważna jest również kwestia podnoszenia świadomości i wiedzy na temat Unii Europejskiej, zwłaszcza w odniesieniu do wspólnych unijnych wartości, zasad jedności i różnorodności oraz dziedzictwa społecznego, kulturowego i historycznego.

Jeżeli chodzi o młodzież, opracowano strategię na rzecz uczestnictwa młodzieży zapewniającą wspólne ramy oraz wsparcie dla wykorzystania programu do celów promowania uczestnictwa młodzieży w życiu demokratycznym. Strategia ta ma na celu poprawę jakości uczestnictwa młodzieży w programie oraz uzupełnia kluczowe dokumenty unijnej polityki młodzieżowej, takie jak strategia UE na rzecz młodzieży i europejskie cele młodzieżowe. Strategii towarzyszy zestaw narzędzi związanych z uczestnictwem młodzieży, którego celem jest zwiększenie uczestnictwa młodzieży w każdym z działań programu przez dzielenie się wiedzą specjalistyczną, zaleceniami, narzędziami i praktycznymi wytycznymi. Zestaw narzędzi składa się z modułów, które są ukierunkowane w szczególności na sposoby uwzględnienia nowych priorytetów horyzontalnych w projektach.